TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2008. gada 16. septembrī *

Apvienotās lietas no C-468/06 līdz C-478/06

par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Efeteio Athinon* (Grieķija) iesniedza ar lēmumiem, kas pieņemti 2006. gada 3. martā (lietas no C-468/06 līdz C-474/06), 2006. gada 17. martā (lietas C-475/06 un C-476/06) un 2006. gada 7. aprīlī (lietas C-477/06 un C-478/06) un kas Tiesā reģistrēti 2006. gada 21. novembrī, tiesvedībās

Sot. Lélos kai Sia EE (lieta C-468/06),

Farmakemporiki AE Emporias kai Dianomis Farmakeftikon Proïonton (lieta C-469/06),

Konstantinos Xydias kai Sia OE (lieta C-470/06),

Farmakemporiki AE Emporias kai Dianomis Farmakeftikon Proïonton (C-471/06),

Ionas Stroumsas EPE (lieta C-472/06),

* Tiesvedības valoda — grieķu.

Ionas Stroumsas EPE (lieta C-473/06),

Pharmakapothiki Pharma-Group Messinias AE (lieta C-474/06),

K. P. Marinopoulos AE Emporias kai Dianomis Pharmakeftikon Proïonton (lieta C-475/06),

K. P. Marinopoulos AE Emporias kai Dianomis Pharmakeftikon Proïonton (lieta C-476/06),

Kokkoris D. Tsánas K. EPE **u.c.** (lieta C-477/06),

Kokkoris D. Tsánas K. EPE **u.c.** (lieta C-478/06)

pret

GlaxoSmithKline AEVE Farmakeftikon Proïonton, iepriekš ***Glaxowellcome AEVE***.

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs V. Skouris [*V. Skouris*], palātu priekšsēdētāji P. Janns [*P. Jann*], K. V. A. Timmermanss [*C. W. A. Timmermans*], A. Ross [*A. Rosas*], K. Lēnartss [*K. Lenaerts*] (referents) un A. Ticano [*A. Tizzano*], tiesneši R. Silva

de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], K. Šīmans [*K. Schiemann*], J. Makarčiks [*J. Makarczyk*], P. Linda [*P. Lindh*], Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], T. fon Danvics [*T. von Danwitz*] un A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*],

ģenerāladvokāts D. Ruiss Harabo-Kolomers [*D. Ruiz-Jarabo Colomer*],
sekretāre L. Hjūleta [*L. Hewlett*], galvenā administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2008. gada 29. janvāra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *Sot. Lélos kai Sia EE* (lieta C-468/06) vārdā — S. E. Kiliakovu [*S. E. Kiliakovou*], *dikigoros*,

— *Farmakemporiki AE Emporias kai Dianomis Farmakeftikon Proïonton* (lietas C-469/06 un C-471/06), *Konstantinos Xydias kai Sia OE* (lieta C-470/06), *Ionas Stroumsas EPE* (lietas C-472/06 un C-473/06), *Pharmakapothiki Pharma-Group Messinias AE* (lieta C-474/06), kā arī *K. P. Marinopoulos AE Emporias kai Dianomis Pharmakeftikon Proïónton* (lietas C-475/06 un C-476/06) vārdā — L. Rumaniass [*L. Roumanias*] un G. Papajoanu [*G. Papaïoannou*], *dikigoroi*,

— *Kokkoris D. Tsánas K. EPE* u.c. (lietas C-477/06 un C-478/06) vārdā — G. Mastoraks [*G. Mastorakos*], *dikigoros*,

— *GlaxoSmithKline AEVE Farmakeftikon Proïonton* vārdā — A. Komnins [*A. Komninos*], D. Kiriakis [*D. Kyriakis*], T. Klukins [*T. Kloukinas*] un S. Zervudaki [*S. Zervoudaki*], *dikigoroi*, kā arī I. Foresters [*I. Forrester*], *QC*, un A. Šulcs [*A. Schulz*], *Rechtsanwalt*,

— Itālijas valdības vārdā — I. M. Bragulja [*I. M. Braguglia*], pārstāvis, kam palīdz F. Arena [*F. Arena*], *avvocato dello Stato*,

— Polijas valdības vārdā — E. Osņecka-Tamecka [*E. Ośniecka-Tamecka*], kā arī P. Kuharskis [*P. Kucharski*] un T. Kravčiks [*T. Krawczyk*], pārstāvji,

— Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — T. Hristoforu [*T. Christoforou*], F. Kastiljo de la Tore [*F. Castillo de la Torre*] un E. Žipinī Furnjē [*E. Gippini Fournier*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2008. gada 1. aprīļa tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt EKL 82. pantu.

2 Šie lūgumi ir iesniegti saistībā ar zāļu vairumtirgotāju *Sot. Lélos kai Sia EE*, *Farmakemporiki AE Emporias kai Dianomis Farmakeftikon Proïonton*, *Konstantinos Xydias kai Sia OE*, *Ionas Stroumsas EPE*, *Pharmakapothiki Pharma-Group Messinias AE*, *K. P. Marinopoulos AE Emporias kai Dianomis Pharmakeftikon Proïonton*, kā arī *Kokkoris D. Tsánas K. EPE* u.c. (turpmāk tekstā — "prasītājas pamata prāvās") prāvām pret sabiedrību *GlaxoSmithKline AEVE Farmakeftikon Proïonton*, iepriekš

Glaxowellcome AEVE (turpmāk tekstā — "*GSK AEVE*"), par šīs pēdējās atteikumu izpildīt prasītāju pasūtījumus attiecībā uz noteiktiem medikamentiem.

Atbilstošās tiesību normas

Kopienu tiesiskais regulējums

3 Padomes 1988. gada 21. decembra Direktīva 89/105/EEK par to pasākumu pārskatāmību, kas reglamentē cilvēkiem paredzēto zāļu cenas un to iekļaušanu valstu veselības apdrošināšanas sistēmās (OV 1989, L 40, 8. lpp.), paredz noteiktas prasības, kas valstīm jāievēro, nosakot valsts pasākumus, kuru mērķis ir kontrolēt cilvēkiem paredzēto zāļu cenu vai ierobežot to zāļu klāstu, kuras atmaksā viņu valsts veselības apdrošināšanas sistēmas.

4 No šīs direktīvas otrā līdz ceturtajam apsvērumam noteikts:

"tā kā dalībvalstis ir noteikušas ekonomiskus pasākumus zāļu tirgošanai, lai regulētu valsts izdevumus veselības aizsardzībai, un šādos pasākumos ietilpst tieša un netieša zāļu cenu regulēšana, ko izraisa konkurences nepietiekamība vai trūkums zāļu tirgū un ierobežojumi ražojumu klāstam, kas pakļauts valstu veselības apdrošināšanas sistēmām;

tā kā šādu pasākumu galvenais mērķis ir veicināt veselības aizsardzību, nodrošinot patentētu zāļu adekvātu piedāvājumu par samērīgām cenām un šādiem pasākumiem tomēr būtu arī jāveicina zāļu ražošanas efektivitāte un jāsekmē pētniecība un progress zāļu izstrādē, no kuras galu galā ir atkarīgs augsts veselības aizsardzības līmenis Kopienā;

tā kā šādu pasākumu nevienādība var traucēt vai apgrūtināt zāļu tirdzniecību Kopienā un tādējādi tieši iespaidot zāļu kopējā tirgus darbību".

5 Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 6. novembra Direktīvas 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm (OV L 311, 67. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīvu 2004/27/EK (OV L 136, 34. lpp., turpmāk tekstā — "Direktīva 2001/83"), 81. pantā noteikts:

"Attiecībā uz zāļu piegādi farmaceitiem un personām, kurām ir atļauts vai kuras ir tiesīgas piegādāt zāles iedzīvotājiem, dalībvalstis neuzliek citas dalībvalsts izsniegtas izplatīšanas atļaujas turētājam pienākumus, un jo īpaši sabiedrisko pakalpojumu pienākumus, kas ir stingrāki par tiem pienākumiem, ko tās uzliek personām, kurām tās ir atļāvušas iesaistīties līdzvērtīgās darbībās.

Zāļu tirdzniecības atļaujas turētājs un minēto zāļu faktiskie izplatītāji dalībvalsts tirgū atbilstoši savai kompetencei nodrošina pienācīgu un nepārtrauktu zāļu piegādi aptiekām un personām, kurām ir atļauts piegādāt zāles, lai nodrošinātu attiecīgās dalībvalsts pacientu vajadzības.

Turklāt pasākumi, kuri nepieciešami šā panta īstenošanai, jāpamato uz sabiedrības veselības aizsardzības apsvērumiem un tiem jābūt samērīgiem, ņemot vērā šādas aizsardzības mērķi saskaņā ar Līguma noteikumiem, jo īpaši tiem noteikumiem, kuri attiecas uz preču brīvu apriti un konkurenci."

Valsts tiesiskais regulējums

6 Likuma Nr. 703/1977 par monopolu un oligopolu kontroli, kā arī brīvās konkurences aizsardzību (*FEK* A' 278) 2. pants pēc būtības atbilst EKL 82. pantam.

7 Saskaņā ar Grieķijas Likuma Nr. 1316/1983 29. pantu zāļu tirdzniecības atļaujas saņēmējiem ir regulāri jāapgādā tirgus ar to ražotajām vai ievestajām zālēm.

8 Bez tam Grieķijas tiesību aktos šo preču vairumtirgotāju darbība ir pakārtota prasībai par īpašas atļaujas saņemšanu un viņu pienākumu ar noteiktu zāļu klāstu pietiekami apgādāt noteiktu teritoriju.

Pamata prāvas un prejudiciālie jautājumi

9 *GSK AEVE* ir Apvienotajā Karalistē reģistrēta zāļu pētniecības un ražošanas uzņēmuma *GlaxoSmithKline plc* (turpmāk tekstā — "*GSK plc*") Grieķijas meitas uzņēmums. *GSK AEVE* importē, tur krājumā un izplata *GSK* grupas (turpmāk tekstā — "*GSK*") piegādātās zāles. Tādējādi Grieķijas Republikā tai ir atļauja laist tirgū cita starpā produktus *Imigran*, *Lamictal* un *Serevent*, kas ir zāles, kuras domātas attiecīgi migrēnas, epilepsijas un astmas ārstēšanai (turpmāk tekstā — "strīdīgās zāles") un kurām visām Grieķijā ir nepieciešama ārsta recepte.

10 Prasītājas pamata prāvās vairākus gadus iegādājās no *GSK AEVE* iepriekš minētās zāles to dažādajos formātos un veica to turpmāku piegādi gan Grieķijas, gan citu dalībvalstu tirgos.

11 Atsaukdamās uz iepriekš minēto zāļu trūkumu Grieķijas tirgū, par kuru tā neuzņēmās nekādu atbildību, 2000. gada oktobra nogalē *GSK AEVE* pārveidoja savu izplatīšanas sistēmu Grieķijā. Kopš 2000. gada 6. novembra tā izbeidza prasītāju pamata prāvās strīdīgo zāļu pasūtījumu izpildi un sāka tās piegādāt slimnīcām un aptiekām ar sabiedrības *Farmacenter AE* (turpmāk tekstā — "*Farmacenter*") starpniecību.

12 2000. gada decembrī *GSK AEVE* vērsās *Epitropi Antagonismou* (Konkurences komisija), lai saņemtu negatīvu atzinumu, ka tās jaunā politika par zāļu tiešu pārdošanu Grieķijas slimnīcām un aptiekām nepārkāpj likuma 703/1977 2. pantu.

13 2001. gada februārī, uzskatīdama, ka Grieķijas tirgus apgāde ar zālēm bija zināmā mērā normalizējusies un slimnīcu un aptieku zāļu krājumi bija atjaunoti, *GSK AEVE*

atsāka strīdīgo zāļu piegādi prasītājām pamata prāvās un citiem vairumtirgotājiem un neilgi pēc tam izbeidza savu sadarbību ar *Farmacenter*.

14 Tad *GSK AEVE* atsauca savu lūgumu par negatīva atzinuma sniegšanu, taču 2001. gada februārī iesniedza jaunu lūgumu par negatīva atzinuma par tās tirdzniecības politiku sniegšanu, kuru savukārt 2001. gada decembrī aizstāja jauns šāds lūgums. Pēc diskusijām ar *Epitropi Antagonismou GSK AEVE* piekrita piegādāt zāļu daudzumu, kas atbilst nacionālajam patēriņam, to palielinot par 18 %.

15 Starplaikā prasītājas pamata prāvās un citi zāļu vairumtirgotāji, kā arī noteiktas Grieķijas zāļu un citu vairumtirgotāju apvienības vērsās *Epitropi Antagonismou*, pieprasot atzīt, ka *GSK AEVE* un *GSK* zāļu pārdošanas politika ir dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana likuma 703/1977 2. panta un EKL 82. panta izpratnē.

16 2001. gada 3. augustā ar lēmumu par pagaidu noregulējuma pasākumiem *Epitropi Antagonismou* uzlika *GSK AEVE* pienākumu līdz galīga nolēmuma pieņemšanai pildīt prasītāju pamata prāvās veiktos strīdīgo zāļu pasūtījumus. *GSK AEVE* iesniedza *Dioikitiko Efeteio Athinon* (Atēnu Administratīvā apelācijas tiesa) lūgumus apturēt šā lēmuma izpildi un to atcelt, taču šī tiesa šos lūgumus noraidīja.

17 Pēc tam, kad *GSK AEVE* bija to informējusi par grūtībām vairumtirgotājiem piegādāt to pieprasītos [zāļu] daudzumus, *Ethnikos Organismos Farmakon* (Valsts zāļu institūts) 2001. gada 27. novembrī publicēja apkārtrakstu, ar kuru visām farmaceitiskajām sabiedrībām un zāļu izplatītājiem uzlika pienākumu piegādāt zāļu daudzumu, kas atbilst pret recepti izsniedzamo zāļu vajadzīgajam daudzumam, to palielinot par 25 %.

18 Laikā no 2001. gada 30. aprīļa līdz 2002. gada 11. novembrim katra no prasītājām pamata prāvās *Polymeles Protodikeio Athinon* (Atēnu reģionālā tiesa) iesniedza prasību, apgalvojot, ka *GSK AEVE* veiktā pasūtīto zāļu piegāžu pārtraukšana un to tirgošana ar *Farmacenter* starpniecību bija negodīgas un pret konkurenci vērstas darbības, kā arī dominējošā stāvokļa, kas *GSK AEVE* bija strīdīgo zāļu tirgū, ļaunprātīga izmantošana. Savās prasībās minētās prasītājas lūdza, lai *GSK AEVE* tiek noteikts pienākums, pirmkārt, piegādāt zāles atbilstoši vidējiem ikmēneša daudzumiem, kādus *GSK AEVE* tām bija nodrošinājusi laikā no 2000. gada 1. janvāra līdz 31. oktobrim un, otrkārt, piespriest tām atlīdzināt zaudējumus, kā arī negūto peļņu. Dažās no šīm prasībām bija konkrētāk prasīts, lai šai sabiedrībai tiek noteikts pienākums turpināt piegādes atbilstoši vidējiem ikmēneša daudzumiem, kādus *GSK AEVE* bija nodrošinājusi šajā pašā laika posmā, tos palielinot par noteiktiem procentiem.

19 *Epitropi Antagonismou*, kuras izskatīšanā vienlaicīgi atradās šā sprieduma 15. punktā minētās sūdzības un lūgums sniegt negatīvu atzinumu, ar 2003. gada 22. janvāra lēmumu nolēma uzdot Tiesai virkni jautājumu par EKL 82. panta interpretāciju, un šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tika reģistrēts Tiesā ar numuru C-53/03.

20 Laikā starp 2003. gada janvāri un oktobri *Polymeles Protodikeio Athinon* izsprieda prasītāju pamata prāvās prasības pret *GSK AEVE*. Šī tiesa, lai arī uzskatīdama tās par pieņemamām, atskaitot prasību atlīdzināt negūto peļņu, tās noraidīja kā nepamatotas, atzīstot, ka *GSK AEVE* piegādes atteikums bija pamatots un līdz ar to nevarēja būt tās dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana.

21 Prasītājas pamata prāvās šos spriedumus pārsūdzēja *Efeteio Athinon* (Atēnu Apelācijas tiesa). Dažās no šīm lietām *GSK AEVE* iesniedza pretapelācijas sūdzību. Šī tiesa tomēr apturēja dažu tās izskatāmo lietu izskatīšanu līdz brīdim, kad Tiesa pieņems lēmumu par *Epitropi Antagonismou* iesniegto lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

22 Ar 2005. gada 31. maija spriedumu lietā C-53/03 *Syfait* u.c. (Krājums, I-4609. lpp.) Tiesa atzina, ka tās kompetencē nav atbildēt uz *Epitropi Antagonismou* uzdotajiem jautājumiem, jo tā nav tiesa EKL 234. panta izpratnē.

23 Uzskatīdama, ka, lai taisītu spriedumus, tai ir nepieciešama atbilde uz tiem pašiem jautājumiem, ko Tiesai bija uzdevusi *Epitropi Antagonismou, Efeteio Athinon* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma atteikums pilnā apmērā apmierināt farmaceitisko produktu vairumtirgotāju pasūtījumus ar mērķi ierobežot attiecīgo uzņēmumu eksporta darbības un tādējādi samazināt zaudējumus, kas tam rodas saistībā ar paralēlo tirdzniecību, pats par sevi ir stāvokļa ļaunprātīga izmantošana EKL 82. panta izpratnē? Vai atbildi uz šo jautājumu ietekmē apstāklis, ka paralēlā tirdzniecība ir ļoti ienesīga vairumtirgotājiem, jo valsts iejaukšanās rezultātā Eiropas Savienībā pastāv cenu atšķirības, proti, tādēļ, ka farmaceitisko produktu tirgus neatrodas pilnībā atvērtas konkurences apstākļos, bet gan ir raksturojams kā tirgus, kurā lielā mērā pastāv valsts iejaukšanās? Visbeidzot, vai ir pareizi, ka valsts tiesa piemēro Kopienu konkurences tiesības tādā pat veidā attiecībā uz tādiem tirgiem, kas darbojas konkurences apstākļos, un tirgiem, kuros konkurence ir izkropļota valsts iejaukšanās dēļ?

2) Kā ir jāizvērtē iespējamais ļaunprātīgums, ja Tiesa nolemj, ka paralēlās tirdzniecības ierobežojums, ko veic uzņēmums, kas atrodas dominējošā stāvoklī, iepriekš minēto iemeslu dēļ ne vienmēr ir ļaunprātīga darbība? It īpaši:

a) Vai ir atbilstīgi piemērot kritērijus saistībā ar procentuālo apjomu, par kādu tiek pārsniegts parastais patēriņš valstī, un/vai zaudējumiem, kas rodas dominējošā stāvoklī esošam uzņēmumam, ņemot vērā tā kopējo apgrozījumu un kopējos ienākumus? Gadījumā, ja atbilde ir apstiprinoša, kādā veidā ir jānosaka šī procentuālā apjoma apmērs un nodarīto zaudējumu kopsumma, kas sastāv no procentuālā apgrozījuma un no kopējiem ienākumiem, kurus sasniedzot, rīcība uzskatāma par ļaunprātīgu?

b) Vai jāizvērtē intereses, un kādas intereses ir jāņem vērā?

Precīzāk:

i) vai atbildi ietekmētu tas, ka pacients galapatērētājs no paralēlās tirdzniecības saņem ierobežotu ekonomisko priekšrocību;

ii) vai un kādā apmērā ir jāņem vērā sociālā nodrošinājuma iestāžu interese iegūt lētākus farmaceitiskos produktus?

c) Kādi citi kritēriji un nosacījumi ir uzskatāmi par atbilstīgiem šajā gadījumā?"

24 Ar 2006. gada 1. septembra lēmumu 318/V/2006 *Epitropi Antagonismou* izlēma tai par *GSK* iesniegtās sūdzības. Šajā lēmumā tā atzina, ka *GSK* nebija dominējoša stāvokļa *Imigran* un *Serevent* tirgū, ņemot vērā to aizstājamību ar citām zālēm, bet šāds dominējošs stāvoklis pastāvēja attiecībā uz *Lamictal*, jo epilepsijas slimniekiem var būt grūti pierast pie citām pret šo slimību domātām zālēm.

25 Šajā pašā lēmumā *Epitropi Antagonismou* atzina, ka *GSK* bija pārkāpusi likuma 703/1977 2. pantu laika posmā no 2000. gada novembra līdz 2001. gada februārim, bet ne laika posmā pēc 2001. gada februāra un ka šajos divos laika posmos tā nebija pārkāpusi EKL 82. pantu.

26 Prasītājas pamata prāvās *Dioikitiko Efeteio Athinon* lūdza atcelt šo lēmumu.

27 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2007. gada 29. janvāra rīkojumu lietas no C-468/06 līdz C-478/06 tika apvienotas rakstveida un mutvārdu procesā, kā arī sprieduma taisīšanai.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

28 Ar saviem jautājumiem, kas jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai tas, ka farmācijas uzņēmums, kam noteiktu zāļu valsts tirgū ir dominējošs stāvoklis, atsakās izpildīt vairumtirgotāju pasūtījumus tā iemesla dēļ, ka tie nodarbojas ar šo zāļu para-

lēlo eksportu uz citām dalībvalstīm, ir šī dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, kas aizliegta ar EKL 82. pantu.

29 Šajā kontekstā iesniedzējtiesa Tiesai vaicā, vai ir atbilstoši virkne faktoru, tādu kā farmācijas nozares reglamentācijas pakāpe dalībvalstīs, paralēlās tirdzniecības ietekme uz farmācijas uzņēmumu ienākumiem un jautājums par to, vai paralēlā tirdzniecība var radīt finansiālas priekšrocības šo zāļu galapatērētājiem.

30 Tiesai sniegtajos apsvērumos *GSK AEVE* apgalvo, ka atteikums prasītājiem pamata prāvās piegādāt prasītos zāļu daudzumus nav ļaunprātīga izmantošana. Pirmkārt, nav runa par reālu atteikumu piegādāt [zāles], jo, atskaitot dažas nedēļas ilgu laika posmu laikā starp 2000. gada novembri un 2001. gada februāri, tā vienmēr bija gatava vairumtirgotājiem piegādāt pietiekamu zāļu daudzumu. Otrkārt, tā šiem vairumtirgotājiem neradīja situāciju, kurā pastāvētu risks par to izstumšanu no tirgus, jo tās piegādes tiem ļāva apmierināt visas Grieķijas tirgus vajadzības un pat tās, kas pārsniedza šā tirgus vajadzības.

31 Pēc *GSK AEVE* domām, faktori, kas ļauj noteikt, vai uzņēmuma, kurš atsakās piegādāt preces, rīcība ir ļaunprātīga izmantošana, ir atkarīgi no attiecīgās situācijas saimnieciskā un tiesiskā konteksta. Kas attiecas uz piegādes ierobežošanu, lai ierobežotu paralēlo tirdzniecību, jāņem vērā arī medikamentu nozarē visur sastopamais cenu un piegāžu tiesiskais regulējums, neierobežotas paralēlās tirdzniecības negatīvā ietekme uz farmācijas uzņēmumu veiktajiem ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā, kā arī niecīgais labums, ko šī tirdzniecība sniedz šo zāļu galapatērētājiem.

32 Savukārt gan prasītājas pamata prāvās, gan Eiropas Kopienu Komisija un Itālijas un Polijas valdības savos apsvērumos uzskata, ka dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma atteikums vairumtirgotājiem piegādāt zāles ar mērķi ierobežot paralēlo tirdzniecību principā ir dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana EKL 82. panta izpratnē. Saskaņā ar viņu teikto neviens no iesniedzējtiesas minētajiem faktoriem, ko pārņēmusi *GSK AEVE*, lai attaisnotu savu piegādes atteikumu, nevar atņemt šai praksei ļaunprātīgas izmantošanas raksturu.

Par tāda piegādes atteikuma pastāvēšanu, kas var likvidēt konkurenci

33 Jāatgādina, ka EKL 82. pants kā ar kopējo tirgu nesaderīgu aizliedz vienam vai vairākiem uzņēmumiem, kam ir dominējošs stāvoklis kopējā tirgū vai būtiskā tā daļā, šādu stāvokli ļaunprātīgi izmantot tiktāl, ciktāl tas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm. Atbilstoši šā paša panta otrās daļas b) punktam stāvokļa ļaunprātīga izmantošana var jo īpaši izpausties kā ražošanas, tirgus vai tehnikas attīstības ierobežošana, kas kaitē patērētājiem.

34 No iedibinātas Tiesas judikatūras izriet, ka noteikta produkta tirgū dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma atteikums izpildīt jau esoša klienta pasūtījumus ir šī dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana EKL 82. panta izpratnē, ja bez jebkāda objektīva attaisnojuma šī rīcība ir tāda, kas var likvidēt tirdzniecības partnera konkurenci (šajā ziņā skat. 1974. gada 6. marta spriedumu apvienotajās lietās 6/73 un 7/73 *Istituto Chemioterapico Italiano* un *Commercial Solvents*/Komisija, *Recueil*, 223. lpp., 25. punkts, kā arī 1978. gada 14. februāra spriedumu lietā 27/76 *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija, *Recueil*, 207. lpp., 183. punkts).

35 Attiecībā uz uzņēmuma atteikumu piegādāt savus produktus dalībvalstī vairumtirgotājiem, kas tos eksportē uz citām dalībvalstīm, šāda ietekme uz konkurenci var pastāvēt ne tikai tad, ja šis atteikums rada šķēršļus šo vairumtirgotāju darbībai šīs dalībvalsts tirgū, bet arī tad, ja tas likvidē to reālu konkurenci šo pašu produktu izplatīšanā šo citu dalībvalstu tirgos.

36 Šajā gadījumā starp lietas dalībniekiem pamata prāvās nav strīda, ka, atsakoties izpildīt Grieķijas vairumtirgotāju pasūtījumus, *GSK AEVE* vēlas ierobežot to veikto paralēlo eksportu uz citu dalībvalstu tirgiem, kuros strīdīgo zāļu pārdošanas cena ir augstāka.

37 Attiecībā uz citām — ne zāļu — nozarēm Tiesa ir uzskatījusi, ka dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma prakse, kuras mērķis ir ierobežot tā tirgoto produktu paralēlo tirdzniecību, ir šī dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, it īpaši tad, ja šāda prakse bremzē paralēlo importu, neitralizējot citās tirdzniecības zonās Kopienas ietvaros pastāvošo cenu iespējami labvēlīgāko līmeni (šajā sakarā skat. 1975. gada 13. novembra spriedumu lietā 26/75 *General Motors Continental*/Komisija, *Recueil*, 1367. lpp., 12. punkts), vai ja tās mērķis ir radīt šķēršļus atpakaļievešanai, kas konkurē ar šā uzņēmuma izplatīšanas tīklu (1986. gada 11. novembra spriedums lietā 226/84 *British Leyland*/Komisija, *Recueil*, 3263. lpp., 24. punkts). Paralēlajam importam Kopienu tiesībās pastāv zināma aizsardzība, jo tas sekmē tirdzniecības attīstību un nostiprina konkurenci (1992. gada 16. janvāra spriedums lietā C-373/90 *X*, *Recueil*, I-131. lpp., 12. punkts).

38 Savos rakstveida apsvērumos *GSK AEVE* apgalvo, ka prejudiciālajos jautājumos iesniedzējtiesas minētie faktori ir objektīvi apsvērumi, kuru dēļ tas, ka farmācijas uzņēmums zāļu piegādi ierobežo ar valsts tirgus vajadzībām, nevar tikt uzskatīts par ļaunprātīgu izmantošanu, ja šis uzņēmums saņem pasūtījumus no vairumtirgotājiem, kas nodarbojas ar paralēlo eksportu uz citām dalībvalstīm, kurās šo zāļu cenas ir noteiktas augstākas.

39 Tādējādi, lai noteiktu, vai uz farmācijas uzņēmuma atteikumu piegādāt zāles šādiem vairumtirgotājiem attiecas EKL 82. pantā, proti, tā otrās daļas b) punktā noteiktais aizliegums, jāpārliecinās, vai, kā to apgalvo *GSK AEVE*, pastāv objektīvi apsvērumi, kuru dēļ šāda prakse nevar tikt uzskatīta par šī uzņēmuma dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija, 184. punkts, un 2007. gada 15. marta spriedumu lietā C-95/04 *British Airways*/Komisija, Krājums, I-2331. lpp., 69. punkts).

Par piegādes atteikuma ļaunprātīgo raksturu

40 Atsaukdamās uz iepriekš minēto spriedumu lietā *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija, *GSK AEVE* ievadam atzīmē, ka dominējošam uzņēmumam nav pienākuma izpildīt visus pasūtījumus, kuri nav parasta rakstura, un ka tas var veikt saprātīgus pasākumus, kurus prasa tā leģitīmo komerciālo interešu aizsardzība.

41 Attiecībā jo īpaši uz farmaceitisko produktu nozari *GSK AEVE* apgalvo, ka, pirmkārt, konkurences aizsargāšanas vienas preču zīmes ietvaros vispārējā loģika nedarbojas šajā nozarē, kurā dalībvalstu iestāžu iejaukšanās zāļu ražotājiem liedz izvērst savu darbību parastos konkurences apstākļos.

42 No vienas puses, farmācijas uzņēmumi nekontrolē savu produktu cenas, kuras dažādos līmeņos nosaka valsts iestādes, kas tajā pašā laikā, ja ir valsts veselības aizsardzības sistēmas, ir zāļu pircēji. Pat tad, ja šīs cenas tiek noteiktas šo iestāžu un farmācijas uzņēmumu sarunu rezultātā, tas, ka šie uzņēmumi tām piekrīt, nenozīmē, ka šīs cenas nosedz visas ar farmaceitiskā produkta izstrādāšanu saistītās izmaksas. Turklāt,

lai gan ir iespējama šādas sistēmas, kurā cenas tiek noteiktas vienojoties, pastāvēšana, dalībvalstis tomēr var noteikt šo cenu samazinājumu.

43 No otras puses, zāļu ražotājiem ir uzlikti precīzi pienākumi attiecībā uz to izplatīšanu. Kamēr likums farmācijas uzņēmumiem uzliek pienākumu piegādāt to produktus visās dalībvalstīs, kurās tiem ir atļauja to darīt, paralēlā eksporta veicēji brīvi var novirzīt savu darbību no viena produkta vai tirgus uz citiem, ja tajos ir augstākas apgrozījuma rentabilitātes robežas, kas var izraisīt [zāļu] trūkumu noteiktās eksportētājās dalībvalstīs. Tādējādi paralēlajai tirdzniecībai ir negatīva ietekme uz zāļu ražošanas plānošanu un izplatīšanu.

44 Otrkārt, *GSK AEVE* atzīmē, ka zāļu paralēlā tirdzniecība samazina peļņu, ko farmācijas uzņēmumi var ieguldīt pētniecībā un izstrādē, no kurām tie ir atkarīgi, lai saglabātu konkurētspēju un pievilcīgumu ieguldītājiem. Savukārt izplatītāji, kas gūst labumu no paralēlās tirdzniecības, nekādā veidā nesekmē jauninājumus farmācijā. Bez tam dalībvalstīs, kurās zāļu cenas ir noteiktas salīdzinoši zemā līmenī, varētu tikt ietekmēta jaunu zāļu tirdzniecība, ja farmācijas uzņēmumiem kļūtu neiespējami ierobežot piegādes, lai ierobežotu paralēlo tirdzniecību. Šādā gadījumā šo uzņēmumu interesēs būtu novilcināt jauno produktu laišanu tirdzniecībā dalībvalstīs, kurās cenas ir zemas.

45 Treškārt, *GSK AEVE* uzsver, ka paralēlā tirdzniecība nesniedz nekādu reālu labumu galapatērētājiem. Tā kā lielāko daļu cenu starpības, kas šo tirdzniecību padara ienesīgu, sagrābj paralēlās tirdzniecības starpnieki, paralēlā tirdzniecība nerada reālu spiedienu uz zāļu cenām dalībvalstīs, kurās šīs cenas ir augstākas. Kas attiecas uz dalībvalstīm, kurās noteiktas vajadzības pēc zālēm sedz publiskais iepirkums, arī tur paralēlie importētāji, ņemot vērā to gadījuma rakstura iejaukšanos, neatrodas stāvoklī, kas varētu ļaut samazināt cenu līmeni.

46 Gan atzīdamas, ka EKL 82. pantā noteiktais aizliegums nav piemērojams, ja dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma rīcībai ir objektīvs pamats, Polijas valdība un Komisija uzsver, ka šim uzņēmumam jāpierāda apstākļi, kas šo praksi var pamatot.

47 Tāpat kā Polijas valdība un Komisija, prasītājas pamata prāvās uzskata, ka EKL 82. pants nav atšķirīgi piemērojams farmaceitisko produktu nozarē tāpēc vien, ka šajā nozarē valsts iestādes tieši vai netieši nosaka cenas. Pat dalībvalstīs, kurās cenas ir zemas, zāļu cena tiek noteikta, vienojoties ar farmācijas uzņēmumiem, kuri savas zāles nepārdotu, ja piedāvātās cenas tiem būtu nepieņemamas. Turklāt nepastāv cēloņsakarība starp paralēlās tirdzniecības ietekmi uz farmācijas uzņēmumu ienākumiem un to ieguldījumiem pētniecībā un izstrādē. Visbeidzot, zāļu paralēlā tirdzniecība rada noteiktas priekšrocības pacientiem un valstu sociālā nodrošinājuma sistēmām var ļaut ietaupīt.

48 Prasītājas pamata prāvās piebilst, ka ņemt vērā *GSK AEVE* piesauktos pamatojošos faktorus nozīmētu neievērot Tiesas judikatūru preču brīvas aprites jomā, jo šī judikatūra pieļauj vienīgi EKL 30. pantā noteiktos pamatojumus.

49 Šajā sakarā jāatgādina, ka savā iepriekš minētajā spriedumā lietā *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija Tiesa nosprieda, ka uzņēmums, kam attiecībā uz kāda produkta, kuram ir patērētājiem pazīstamas un novērtētas preču zīmes reputācija, izplatīšanu ir dominējošs stāvoklis, nedrīkst pārtraukt piegādes senam klientam, kas ievēro pieņemto komerciālo praksi, ja klienta pasūtījumi nav neparasta rakstura. Šā paša sprieduma 183. punktā Tiesa uzskatīja, ka šāda rīcība ir pretrunā EEK līguma 3. panta f) punktā (jaunajā redakcijā — EK līguma 3. panta g) punkts, jaunajā redakcijā pēc grozījumiem — EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunkts), ko skaidrāk nosaka EEK līguma 86. pants (jaunajā redakcijā — EK līguma 86. pants, jaunajā redakcijā pēc grozījumiem — EKL 82. pants), un jo īpaši tā otrās daļas b) un c) apakšpunktā noteiktajiem mērķiem, jo pārdošanas atteikums nelabvēlīgi ierobežo

noieta tirgus patērētājiem un rada diskrimināciju, kas pat var izstumt tirdzniecības partneri no attiecīgā tirgus.

50 Iepriekš minētā sprieduma lietā *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija 189. punktā Tiesa atzīmēja, ka, lai gan dominējošais stāvoklis nevar liegt uzņēmumam, kas tādā atrodas, tiesības aizsargāt savas komerciālās intereses, ja tās ir apdraudētas, un ka tam saprātīgā apmērā jāpiešķir tiesības rīkoties, kā tas uzskata par piemērotu, lai šīs intereses aizsargātu, šāda rīcība nav pieļaujama, ja tās mērķis ir tieši nostiprināt šo dominējošo stāvokli un to ļaunprātīgi izmantot.

51 Šajā kontekstā ir jāpārliecinās, vai, kā to apgalvo *GSK AEVE*, farmaceitisko produktu nozarē pastāv īpaši apstākļi, kuru dēļ dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma atteikums noteiktā valstī apgādāt savus klientus, kas veic paralēlo eksportu uz citām dalībvalstīm, kurās zāļu cenas ir augstākas, nav ļaunprātīga rakstura.

Par paralēlās tirdzniecības sekām galapatērētājiem

52 Vispirms jāizvērtē *GSK AEVE* arguments, ka paralēlā tirdzniecība katrā ziņā galapatērētājam rada tikai nelielas finansiālas priekšrocības.

53 Šajā ziņā jāatzīmē, ka zāļu paralēlais eksports no dalībvalsts, kurā to cenas ir zemas, uz citām dalībvalstīm, kurās cenas ir augstākas, principā sniedz šo zāļu pircējiem

šajās pēdējās dalībvalstīs alternatīvu apgādes avotu, kas šo zāļu galapatērētājam neizbēgami rada zināmas priekšrocības.

54 Tā ir, kā to atzīmē *GSK AEVE*, ka attiecībā uz zālēm, kas tiek paralēli eksportētas, cenu atšķirību starp eksportētāju un ievedēju dalībvalsti pastāvēšana katrā ziņā nenozīmē, ka galapatērētājs šajā pēdējā dalībvalstī varēs baudīt cenu, kas atbilst cenai eksportētājā dalībvalstī, jo šī eksporta veicēji vairumtirgotāji paši gūs peļņu no šīs paralēlās tirdzniecības.

55 Tomēr alternatīva apgādes avota, ko veido paralēlā tirdzniecība importa dalībvalstī, pievilcīgums slēpjas tieši tajā apstāklī, ka tirdzniecība šīs dalībvalsts tirgū var piedāvāt tos pašus produktus par zemākām cenām nekā tās, ko šajā tirgū piemēro farmācijas uzņēmumi.

56 Šī iemesla dēļ dalībvalstīs, kurās valsts regulē zāļu cenas, paralēlā tirdzniecība var izdarīt spiedienu uz šīm cenām un tādējādi radīt finansiālas priekšrocības ne tikai slimokasēm, bet arī attiecīgajiem pacientiem, kuriem tā šo zāļu cenas daļa, kas jāsedz viņiem pašiem, būs mazāka. Tāpat, kā to uzsver Komisija, zāļu paralēlā tirdzniecība no vienas dalībvalsts uz otru var paplašināt izvēles iespējas šīs pēdējās subjektiem, kas zāles iegādājas ar publiskā iepirkuma palīdzību, kura ietvaros paralēlie importētāji var piedāvāt zāles par zemākām cenām.

57 Tādējādi un neesot vajadzībai Tiesai lemt par jautājumu, vai dominējošā stāvoklī esošam uzņēmumam tas, vai tā rīcība attiecībā pret tirdzniecības partneri ir ļaun-

prātīga izmantošana, ir jānovērtē atkarībā no pakāpes, kādā šī pēdējā darbība rada priekšrocības galapatērētājiem, jāatzīmē, ka pamata prāvu apstākļos šāds uzņēmums nevar balstīt savus argumentus uz premisu, ka paralēlais eksports, ko tas vēlas ierobežot, galapatērētājiem sniedz tikai niecīgu labumu.

Par farmaceitisko produktu nozarē valsts veiktās cenu noteikšanas un piegāžu regulēšanas ietekmi

58 Tālāk, kas attiecas uz argumentu par Kopienas zāļu tirgu tiesiskās regulēšanas pakāpi, vispirms jāpārbauda valsts veiktās zāļu cenas noteikšanas iespējamā ietekme uz vērtējumu par atteikuma šīs zāles piegādāt ļaunprātīgo raksturu.

59 Jāatzīst, ka lielākajā daļā dalībvalstu zāles, it īpaši tās, kurām nepieciešama ārsta recepte, ir pakļautas tiesiskajam regulējumam, kura mērķis ir pēc attiecīgo ražotāju pieprasījuma un izejot no to sniegtās informācijas noteikt šo zāļu pārdošanas cenas un/vai likmes, atbilstoši kurām noteiktu recepšu zāļu izmaksas sedz attiecīgās veselības apdrošināšanas sistēmas. Tādējādi cenu atšķirības, kas dalībvalstīs pastāv noteiktām zālēm, izriet no dažādiem līmeņiem, kādos katrā no šīm dalībvalstīm ir noteikta šīm zālēm piemērojamā cena un likme.

60 Pamata lietas attiecas uz nozari, kas nav saskaņota un kurā Kopienu likumdevējs, pieņemdams Direktīvu 89/105, ir tikai uzlicis dalībvalstīm pienākumu garantēt, ka lēmumi par cenu un kompensāciju noteikšanu tiek pieņemti pārskatāmi, bez diskriminācijas un noteiktos precīzos termiņos.

61 Šajā sakarā jāatzīmē, pirmkārt, ka dalībvalstu veiktā zāļu pārdošanas cenu vai to kompensēšanas kontrole šo preču cenu pilnībā neizolē no piedāvājuma un pieprasījuma likuma darbības.

62 Tādējādi noteiktās dalībvalstīs valsts iestādes cenu noteikšanas procesā neiejaucas vai arī tikai nosaka augstāko robežu, atbilstoši kurai recepšu zāļu izmaksas maksā valsts veselības apdrošināšanas sistēmas, tādējādi to pārdošanas cenu noteikšanu atstājot farmācijas uzņēmumu ziņā. Bez tam, lai gan citās dalībvalstīs valsts iestādes nosaka arī zāļu pārdošanas cenu, tas tomēr nenozīmē, ka attiecīgo zāļu ražotājiem nav nekādas ietekmes uz līmeni, kādā tiek noteiktas pārdošanas cenas vai to kompensēšanas apjoms.

63 Kā to atzīmēja Komisija, pat tajās dalībvalstīs, kurās zāļu pārdošanas cenas vai to kompensēšanas apjomu nosaka valsts iestādes, attiecīgie zāļu ražotāji piedalās sarunās, kurās pēc viņu pieprasījuma un pamatojoties uz viņu piedāvātajām cenām tiek noteiktas piemērojamās cenas un apjomi. Kā atzīmēts Direktīvas 89/105 otrajā un trešajā apsvērumā, nosakot zāļu cenu, šo iestāžu mērķis ir ne tikai regulēt valsts izdevumus veselības aizsardzībai un nodrošināt zāļu adekvātu piedāvājumu par samērīgām cenām, bet arī veicināt zāļu ražošanas efektivitāti, kā arī sekmēt pētniecību un progresu zāļu izstrādē. Kā to atzīmējis ģenerāladvokāts savu secinājumu 90.–93. punktā, līmenis, kādā tiek noteikta noteiktu zāļu pārdošanas cena un kompensēšanas apjoms, ir atkarīgs gan no attiecīgās valsts iestāžu, gan farmācijas uzņēmumu atbilstošās ietekmes sarunu par šo zāļu cenu laikā.

64 Otrkārt, jāatgādina, ka, ja zāles ir aizsargātas ar patentu, kas tā īpašniekam piešķir pagaidu monopolu, konkurence cenu jomā, kas var pastāvēt starp ražotāju un izplatītājiem vai starp paralēlajiem tirgotājiem un valsts izplatītājiem, līdz šī patenta darbības laika beigām ir vienīgā iespējamā konkurence.

65 Saistībā ar EEK līguma 85. panta (jaunajā redakcijā — EK līguma 85. pants, jaunajā redakcijā pēc grozījumiem — EKL 81. pants) piemērošanu Tiesa ir nospriedusi, ka vienošanās starp ražotāju un izplatītāju, kas vērsta uz tirgus sadales atjaunošanu tirdzniecībā starp dalībvalstīm, var kavēt sasniegt Līguma mērķi integrēt valstu tirgus, lai izveidotu vienotu tirgu. Tiesa vairākkārtīgi ir kvalificējusi vienošanās, kuru mērķis bija sadalīt valstu tirgus atbilstoši valstu robežām vai kas apgrūtināja valstu tirgu savstarpēju mijiedarbību, it īpaši vienošanās aizliegt vai ierobežot paralēlo eksportu, kā vienošanās, kuru mērķis ir ierobežot konkurenci minētā Līguma panta izpratnē (skat. it īpaši 1983. gada spriedumu apvienotajās lietās no 96/82 līdz 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 un 110/82 *IAZ International Belgium* u.c./Komisija, *Recueil*, 3369. lpp., 23.–27. punkts; 1998. gada 28. aprīļa spriedumu lietā C-306/96 *Javico*, *Recueil*, I-1983. lpp., 13. un 14. punkts, kā arī 2006. gada 6. aprīļa spriedumu lietā C-551/03 P *General Motors*/Komisija, Krājums, I-3173. lpp., 67.–69. punkts).

66 Ņemot vērā minēto Līguma mērķi un mērķi nodrošināt, lai iekšējā tirgū netiek kropļota konkurence, tādējādi EKL 82. pantā noteiktais aizliegums attiecas arī uz dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma praksi, kuras mērķis ir novērst jebkādu paralēlu eksportu no vienas dalībvalsts uz citām dalībvalstīm un kas ir prakse, kura, sadalot valstu tirgus, neitralizē efektīvas konkurences sniegtās priekšrocības attiecībā uz piegādēm un cenām, ko šis eksports rada galapatērētājiem šajās citās dalībvalstīs.

67 Lai gan farmaceitisko produktu nozares cenu valsts regulēšanas pakāpe tādējādi nevar izslēgt Kopienu konkurences noteikumu piemērošanu, tas tomēr nemaina to, ka attiecībā uz dalībvalstīm, kurās pastāv cenu noteikšanas sistēma, novērtējot, vai farmācijas uzņēmuma atteikums piegādāt zāles vairumtirgotājiem, kas veic paralēlo eksportu, ir ļaunprātīga [stāvokļa] izmantošana, nevar neņemt vērā faktu, ka šī valsts iejaukšanās ir viens no faktoriem, kas var radīt iespējas paralēlajai tirdzniecībai.

68 Bez tam, ņemot vērā Līguma mērķus ar neizkropļotas konkurences, kā arī valstu tirgu integrācijas palīdzību aizsargāt patērētāju, šos konkurences noteikumus nevar inter-

pretēt tādējādi, ka, lai aizsargātu savas komerciālās intereses, dominējošā stāvoklī esošam farmācijas uzņēmumam atliek tikai viena vienīga iespēja vispār nelaist tirgū savas zāles valstī, kurā to cenas ir noteiktas salīdzinoši zemā līmenī.

69 No tā izriet, ka, lai gan zāļu cenu noteikšanas līmenis nevar izslēgt, ka jebkurš dominējošā stāvoklī esoša farmācijas uzņēmuma atteikums izpildīt tam adresētos vairumtirgotāju, kas veic paralēlo eksportu, pasūtījumus ir ļaunprātīga izmantošana, šādam uzņēmumam tomēr jāspēj veikt saprātīgus un samērīgus pasākumus savu komerciālo interešu aizsardzībai.

70 Šajā sakarā, un neesot vajadzīgam aplūkot *GSK AEVE* argumentu, ka farmācijas uzņēmumiem esot nepieciešams ierobežot paralēlo eksportu, lai novērstu to ieguldījumu zāļu pētniecībā un izstrādē samazināšanās risku, pietiek atzīmēt, ka, lai novērtētu, vai dominējošā stāvoklī esoša farmācijas uzņēmuma atteikums apgādāt vairumtirgotājus, kas veic paralēlo eksportu, ir pasākums, kas ir saprātīgs un samērīgs attiecībā pret draudiem, ko šis paralēlais eksports rada tā leģitīmajām komerciālajām interesēm, jānosaka, vai šo vairumtirgotāju veiktie pasūtījumi ir neparasta rakstura (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija, 182. punkts).

71 Lai gan nevar atzīt, ka dominējošā stāvoklī esošs farmācijas uzņēmums dalībvalstī, kurā cenas ir salīdzinoši zemas, varētu beigt izpildīt parastos sena klienta pasūtījumus tikai tādēļ, ka tas, veikdams piegādes šīs dalībvalsts tirgū, noteiktus pasūtīto preču daudzumus eksportē uz citām dalībvalstīm, kurās cenas ir augstākas, šis uzņēmums tomēr saprātīgā un samērīgā veidā drīkst vērsties pret draudiem, ko tā komerciālajām interesēm rada tāda uzņēmuma darbība, kurš vēlas, lai viņam pirmajā dalībvalstī piegādā ievērojamu daudzumu produktu, kas pamatā ir paredzēti paralēlajam eksportam.

72 Šajā gadījumā no lēmumiem par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka strīdos, attiecībā uz kuriem tie uzdoti, prasītājas pamata prāvās pieprasa nevis, lai *GSK AEVE* pilnībā izpilda tai adresētos pasūtījumus, bet gan, lai šī sabiedrība tām pārdod zāļu daudzumu, kas atbilst 2000. gadā pārdotajiem vidējiem ikmēneša daudzumiem. Sešos no vienpadsmit prasījumiem pamata prāvās prasītājas ir prasījušas, lai šie daudzumi tiek palielināti par noteiktiem procentiem, ko dažas no tām noteikušas kā 20 %.

73 Šādos apstākļos iesniedzējtiesai jānosaka, vai šiem pasūtījumiem ir parasts raksturs, ņemot vērā agrākās tirdzniecības attiecības, kas dominējošā stāvoklī esošajam farmācijas uzņēmumam bija ar attiecīgajiem vairumtirgotājiem, kā arī šo pasūtījumu apjomu attiecībā pret attiecīgās dalībvalsts tirgus vajadzībām (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija, 182. punkts, kā arī 1978. gada 29. jūnija spriedumu lietā 77/77 *Benzine en Petroleum Handelsmaatschappij* u.c./Komisija, *Recueil*, 1513. lpp., 30.–32. punkts).

74 Šie apsvērumi atbild arī uz *GSK AEVE* argumentu par zāļu piegāžu valsts regulēšanas ietekmi, un konkrētāk — uz argumentu, saskaņā ar kuru uzņēmumiem, kas veic paralēlo eksportu, nav uzlikti tādi paši izplatīšanas un krājumā turēšanas pienākumi kā farmācijas uzņēmumiem un tādējādi tie var traucēt šo zāļu ražošanas un izplatīšanas plānošanu.

75 Ir taisnība, ka Grieķijā, kā tas izriet no šā sprieduma 8. punkta, valsts tiesiskais regulējums farmaceitisko produktu vairumtirgotājiem uzliek pienākumu ar noteiktu zāļu klāstu pietiekami apgādāt noteiktu teritoriju. Tāpat ir taisnība, ka gadījumos, kad paralēlā tirdzniecība reāli izraisītu zāļu trūkumu attiecīgajā valsts tirgū, šī situācija jāatrisina nevis dominējošā stāvoklī esošiem uzņēmumiem, bet gan kompetentajām valsts iestādēm, veicot piemērotus un samērīgus pasākumus atbilstoši valsts

tiesiskajam regulējumam un EKL 81. pantā un Direktīvā 2001/83 paredzētajiem pienākumiem.

76 Tomēr farmaceitisko produktu ražotājam jāspēj aizsargāt savas komerciālās intereses, ja tas sastopas ar pasūtījumiem, kuri kvantitātes ziņā pārsniedz parasto daudzumu. Tā tas varētu būt gadījumā, ja attiecīgajā dalībvalstī noteikti vairumtirgotāji šim ražotājam pasūta zāles tādos daudzumos, kas ir nesamērīgi attiecībā pret tiem, ko šie paši vairumtirgotāji ir pārdevuši iepriekš, lai apmierinātu šīs dalībvalsts tirgus vajadzības.

77 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz uzdotajiem jautājumiem jāatbild, ka EKL 82. pants jāinterpretē tādējādi, ka attiecīgajā zāļu tirgū dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums, kas, lai kavētu paralēlo eksportu, ko noteikti vairumtirgotāji veic no vienas dalībvalsts uz citām dalībvalstīm, atsakās izpildīt tādus šo vairumtirgotāju pasūtījumus, kuriem ir parasts raksturs, ļaunprātīgi izmanto savu dominējošo stāvokli. Iesniedzējtiesai jānosaka, vai šiem pasūtījumiem ir parasts raksturs, ņemot vērā šo pasūtījumu apjomu attiecībā pret attiecīgās dalībvalsts tirgus vajadzībām, kā arī šī uzņēmuma agrākās tirdzniecības attiecības ar attiecīgajiem vairumtirgotājiem.

Par tiesāšanās izdevumiem

78 Attiecībā uz pamata lietu dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesos, kurus izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

EKL 82. pants jāinterpretē tādējādi, ka attiecīgajā zāļu tirgū dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums, kas, lai kavētu paralēlo eksportu, ko noteikti vairumtirgotāji veic no vienas dalībvalsts uz citām dalībvalstīm, atsakās izpildīt tādus šo vairumtirgotāju pasūtījumus, kuriem ir parasts raksturs, ļaunprātīgi izmanto savu dominējošo stāvokli. Iesniedzējtiesai jānosaka, vai šiem pasūtījumiem ir parasts raksturs, ņemot vērā šo pasūtījumu apjomu attiecībā pret attiecīgās dalībvalsts tirgus vajadzībām, kā arī šī uzņēmuma agrākās tirdzniecības attiecības ar attiecīgajiem vairumtirgotājiem.

[Paraksti]